

Te whakarāpopoto o te
Tahua Pūtea ā-Tau 2022/2023

Pānuitia tētahi whakarāpopoto o te Tahua Pūtea ā-Tau 2022/2023, ka tuku mai ai i ō kōrero

**AK
HAVE
YOUR
SAY**

**Auckland
Council**
Te Kaunihera o Tāmaki Makaurau

TE WHAKAŪ I TE AUMANGEA Ā-PŪTEA I TE WĀ O TE PĀHEKEHEKETANGA

Ka āhua roa te noho mai o te āhua o te pāhekeheketanga, i hua mai rā i a KOWHEORI-19, me te kōaro hoki o ngā nekehanga i ngā whakaawetanga ā-ōhanga. Uua ana te matapae i ngā pānga ka rere tonu, engari, me pīngore ā-pūtea tonu te tahua pūtea ā-tau a Te Kaunihera o Tāmaki Makaurau, i te wā e whai ana mātou kia tere ake tā mātou urupare ki te mate ohotata e pā ana ki te āhuarangi.

He nui tonu ngā kapua kei te tahatū o te rangi:

- Te āhuarangi hurihuri
- Ngā pānga e rere tonu ana i te mate urutā
- Ngā taumahatanga o te pikinga o ngā utu
- Te tupu o te hiahiatia o ā mātou ratonga
- Te huringa o ngā kaupapa here a te Kāwantanga.

Ko ngā whāinga matua o tēnei tahua pūtea kia:

- Tere ake te mahi e pā ana ki te āhuarangi hurihuri
- Pīngore te urupare ki ngā taumahatanga inamata o te tahua pūtea
- Tika te iti o te tuku para

Kua herea te nui o ā mātou kōwhiringa hei urupare. Me matawhāiti tonu mātou, ā, me whai kia ora tautini tonu te āhua ki ngā pūtea. Me tuku hoki mātou i ngā ratonga me ngā rawapuni e tāria nei e ō tātou hapori kanorau.

TĀ MĀTOU URUPARE E MAROHITIA NEI

Te take matua 1: E tika ai ngā āhuratanga mō te mate ohotata e pā ana ki te āhuarangi, e marohi ana mātou kia whakapaua te \$1.045 piriona i mua i te paunga o ngā tau 10 ki te rangatū o ngā mahi whāiti hei whakaheke i te puhanga kino, hei tautoko hoki i te urutaunga. Ka whai wāhi hoki ko ēnei:

- Te whakapai ake i te kōwhiringa waka mō ngā tāngata o Tāmaki Makaurau, kua neke atu i te kotahi miriona, kāore e noho tawhiti ake ana i te 500 mita i ngā ratonga pahi e hou ana rānei, e pai ake ana rānei

- Te whakakore i te waro o ngā ratonga waka kōpiko
- Te whakatū hanganga matua hei tautoko i te hunga e hīkoi ana, me te hunga e paihikara ana
- Te whakatō rākau e nui ake ai te marumarua i ngā hapori me tino whai e rātou.

Hei āwhina ki te utu i taua kaupapa, e marohi ana mātou ki te whakatau i tētahi Reiti Whāiti mō te Āhuarangi Hurihuri, i te \$57 i ia tau (i te \$1.10 rānei i te wiki) kia hāngai ki te tau waenga o ngā uara mō ngā rawa-wāhi noho, ā, ka piki kia hāngai ki te piki haeretanga o te toharite o ngā reiti whānui i ia tau.

Te take matua 2: Hei whakaea i te takarepa ā-pūtea mō te whakahaere, e matapaetia ana ka eke ki te \$85 miriona i te tau 2022/2023, e marohi ana mātou ki te whakamahi i ētahi hua:

- Te whakamahi i tā te Kāwanatanga pūtea tautoko i te Hōtaka Whakahou mō Ngā Wai e Toru
- Te whakaupa i te whakapaunga pūtea ā-haupū rawa
- Te whakaheke utu mā te penapena tōtika, mā te whakaheke hoki i te nui o ngā ratonga kāore e pērā rawa ana te noho mātāmua. Kua marohitia e mātou ētahi paearu hei whāinga ka whakaarotia ana te whakahekenga o te nui o aua ratonga rā
- Te ū tonu ki te whakapikinga o ngā reiti ki te 3.5 ōrau mō te tau 2022/2023
- Te whakaaro ki te hokotanga atu rānei, ki te rīhi tautinitanga rānei o ngā rawa āpiti kāore nei e whai rautaki, i ngā wā e tika ana
- Te whakamahi nama i ngā wā me matawhāiti

Kei reira tonu tētahi mōreareatanga mō te tere ake o te nui haere o te takarepa ā-tahu pūtea mō te whakahaere. Ki te tūpoono ki tērā, ka kaha kē atu tā te kaunihera whai i aua hua o runga ake nei.

Te take matua 3: Hei āwhina i te tōtika ake o te whakaheke i te tukunga o te para, e marohi ana mātou ki te whakaōrite i ngā ratonga me ngā utu mō te tuku para puta noa i Tāmaki Makaurau.

E marohi ana mātou kia neke tātou ki tētahi ratonga ruke para ā-rohe e utua nei e te reiti, mā te kōwhiringa o ngā ipupara, e toru nei ngā rahi.

Hei whakakapi tēnei i te kaupapa here o te wā e neke ai tātou ki tētahi pūnaha ā-rohe e utu ai te tangata i tāna i ruke atu ai (PAYT), (hei tauira, ko ngā tohuka me ngā pēke). Mā te whakaōritetanga o ngā ratonga me ngā utu puta noa i te rohe, ka ōrite te utu a te katoa ahakoa te wāhitau e tauria ana, ka mutu, e tōkeke ake ana tērā. Waihoki, he iti ake te utu o te ratonga hei utu mā te reiti, tēnā i te pūnaha o PAYT. Ko te mea nui ia, ka tōtika ake te whakaheke i te tukunga o te para i tēnei mahere, e tutuki ai ā tātou whāinga mō te haumanu taiao.

E marohi ana hoki mātou kia:

- Whakaōritengia ngā momo rawa-wāhi e āhei ai te motu i ngā here ki ngā ratonga me ngā utu mō te whakahaere para puta noa i Tāmaki Makaurau
- Whakawhānuitia te reiti e arotahingia ana hei utu i te kohinga o ngā parakai i te wā e rere haere ana tēnei ratonga puta noa i te rohe.

Ka whai wāhi ki ētahi atu marohitanga hei urupare mā te marea, ko:

- Te whakapai ake i te whakaeatanga o ngā hiahia matua o ō tātou hapori kanorau, e panoni haere nei hoki, mā te tuku kia nui ake ngā whakatau a ngā poari ā-rohe pātata mō ngā ratonga hapori ā-rohe pātata
- Tētahi mahere whakahaere e hou ana mō Te Uepū o te Tūpuna Maunga o Tāmaki Makaurau. Koinei te mana ā-ture mā rātou tahi ko ētahi atu hei whakahaere ngā āhuatanga e pā ana ki ngā tūpuna maunga. He ōrite te tokomaha o ngā mema o tēnei mana whakahaere i ahu mai i Ngā Mana Whenua o Tāmaki Makaurau, ki te tokomaha i ahu mai i Te Kaunihera o Tāmaki Makaurau, ka mutu, e mahi tahi ana rātou me te Karauna (kāore ōna mana pōti).

Kua marohitia ētahi atu panonitanga mā reira pea e rerekē ai ngā reiti e utua nei e ngā rawa-wāhi takitahi, pēnei i ngā reiti mō te whenua Māori.

Ngā huarahi hei whakaputa i ō whakaaro

E puta ai ō whakaaro ki ēnei take, ki te aha ake rānei i tēnei tahua pūtea e nui ana ki a koe, anei ngā huarahi e wātea ana ki a koe:

- te toro ki akhaveyoursay.nz/budget
- te waea ki 09 301 0101
- te toro ki tō pokapū ratonga, ki tō whare pukapuka rānei.

Ka oti ngā whakatau i a Hune 2022, ā, ka wātea te tahua pūtea whakamutunga ki aucklandcouncil.govt.nz